

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO ASUMISNEUVONNAN LAKISÄÄTEISTÄMISTÄ VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN RAPORTISTA

Ympäristöministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa asumisneuvonnan lakisäätämistä valmistelleen työryhmän raportista. Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa.

Ympäristöministeriön johdolla on yhteistyössä tehty pitkäjänteistä ja linjakasta asunnottomuus-työtä jo vuosien ajan. Työssä keskeistä on ollut monialaisuus ja monitoimijaisuus. Suomalaisen asunnottomuuspolitiikan Asunto ensin – periaate on nykyisin kuuluisa kansainvälisestäikin ja asunnottomuustyön hyvät tulokset ovat aiheesta ansainneet kiitosta maailmalla. STM näkee, että tämän periaatteen pohjalta on hyvä jatkaa yhteistyötä myös tulevaisuudessa. Asunnottomuutta ei tule nähdä ainoastaan sosiaalihuollon palveluita vaativana huono-osaisuuden ja marginalisaation kysymyksenä, vaan ongelmaa on edelleen ratkottava sekä asuntopoliittisena että yleisempänä sosiaalipoliittisena kokonaisuutena. Laaja-alaisuus ja monitoimijaisuus onkin yksi niistä asunnottomuustyön onnistumisen kulmakivistä, jotka on yleisesti tunnistettu ja tunnustettu. Sosiaali- ja terveysministeriö näkee, että myös asumisneuvonnan kehittämisessä tulisi jatkaa aikaisempien asunnottomuus ohjelmien viitoittamalla tiellä ja vahvistaa entisestään kaikkien asumissosiaaliseen työhön liittyvää monitoimijaisuutta.

STM näkee, että työryhmän merkittävin saavutus on monia toimijoita koskevan, *asumissosiaalisen työn* eri tasojen tunnistaminen ja alustava määrittely. Eri tekemisen tasojen ja roolien tunnistaminen on myös edellytys siihen, että voidaan kehittää kullakin tasolla tarvittavia työvälineitä ja työn tekemisen tapoja. On tärkeää tunnistaa, miltä osin on kyse puhtaasti sosiaalitoimen jo nykyisellään lakisäätteisistä tehtävistä ja miltä osin toimitaan kentällä, jossa päävastuulliseksi toimijaksi sopii paremmin joku muu taho tai toimija.

Työryhmän ydinkysymyksiä on ollut mihin lakiin ja/tai järjestämistahoon nyt määritelty *asumisneuvonnan* kokonaisuus jatkossa kiinnitettäisiin, jos siitä hallitusohjelman esityksen mukaisesti tehtäisiin uusi lainsäädännöllä määritelty varhaisen tuen palvelu/tehtävä. Sosiaali- ja terveysministeriö näkee tärkeäksi pohtia asiaa kokonaisuuden kannalta ja valita vaihtoehto, joka tuottaisi eniten lisäarvoa ja hyötyä koko palvelujärjestelmälle ja ennen kaikkea apua tarvitsevalle asukkaalle.

STM näkee, että työryhmän esittämä vaihtoehto 1 (*asumisneuvonta tulevien hyvinvointialueiden tehtävänä*) on osin ristiriitainen aikaisemman asunnottomuustyön kehittämissuunnan kanssa. Nykyisen monitoimijaisuuden sijaan se kiinnittäisi asumisneuvonnan vain sosiaalihuollon tehtäväksi jo olemassa olevien lakisäätteisien tehtävien rinnalle. Sosiaali- ja terveysministeriö näkee, ettei palvelujärjestelmän hyötytavoitteiden näkökulmasta ole tarkoituksenmukaista keskittää ns. "kaikkia palloja samaan koriin" ja kaventaa olemassa olevaa toimijajoukkoa ja toimintakeinoja, vaan päinvastoin vahvistaa ja lisätä niitä. STM näkee, ettei ole tarkoituksenmukaista edetä

vaihtoehdossa, jonka osalta työryhmä on myös omassa arvioinnissaan todennut, että *muutosten yhteisvaikutuksena on riski, että asumisen ongelmiin annettava varhaisen tuen palvelujen saanti vähenisi nykyisestä toimijakentän kapeutuessa.*

STM toteaa, että kunnan roolin vahvistaminen ja asuntopolitiikan merkityksen tunnistaminen kaikessa asumiseen liittyvässä työssä on olennaista, koska kunta vastaa sosiaalisesta asuntotutannosta ja kohtuuhintaisen asumisen kehittamisestä alueellaan. Aasukkaat tarvitsevat myös erilaisia palveluja asumisen kysymyksissä, on sitten kyse edullisen vuokra-asumisen hakemiseen liittyvästä neuvonnasta tai asuinalueen viihtyisyyden parantamisesta, lähiyhteisöllisyyden tukemisesta tai segregaaation ehkäisemisestä. STM näkee, että asumisneuvonnan toteuttaminen linkittyisi kuntien elinvoimatehtävän ohella läheisesti myös sote-uudistuksen jälkeen korostuvaan hyvinvoinnin edistämisen tehtävään sekä muihin kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Koska kunnan rooli monien keskeisten palveluiden järjestäjänä on lähivuosien eri reformeissa muutostilassa, sosiaali- ja terveysministeriö näkee tarkoituksenmukaisena, että asumisneuvonnan kehittämisessä edettäisiin kokeilujen kautta ja niitä systemaattisesti arvioiden.

Nyt käsiteltävänä olevan asumisneuvonnan lakisääteistämisen rinnalla on tärkeää kehittää myös *sosiaalihuollossa tehtävää asumissosiaalista työtä.* Sosiaalihuoltolain olemassa olevat säännökset antavat kehittämiselle vahvan tuen ja mahdollisuuksia viedä työn sisältöjä eteenpäin myös ilman uusia lakisääteisiä tehtäviä. STM muistuttaa, että sosiaalihuollon asumissosiaalista työtä kehitetäänkin parhaillaan meneillään olevan asunnottomien sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvän valtionavustuskokonaisuuden piirissä. Sosiaalihuollon toiminnan kehittämistä on tärkeää tehdä myös jatkossa tiiviissä yhteistyössä varhaisen tuen toimijoiden kanssa. On kuitenkin tarpeen havaita, että sosiaalihuoltona toteutettava työ kytkeytyy läheisesti viranomaisvastuulla tehtävään, julkisen vallan käyttöön. Raja ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välillä on häilyvä, ja asiakkaan näkökulmasta on oltava selvää, milloin ja kenen viranomaisen kanssa hän asiaansa mahdollisesti hoitaa. Siksi mallit, joissa toimitaan sosiaalihuollon toimivaltuuksilla muussa kuin sosiaalihuollon yksikössä (esimerkiksi vuokranantajan toimipisteissä) vaativat tarkempaa pohdintaa nykyisissäkin toimintamalleissa.

Yhteenvedona voidaan todeta seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa sitä, että asumisneuvonnan lakisääteistämässä edetään tällä hallituskaudella. Loppuraportissa esitetyistä vaihtoehdoista sosiaali- ja terveysministeriö näkee keskeiseksi edistää kunnan toimijuutta ja roolia asuntopolitiikassa ja asumisen palveluiden järjestäjänä. Eteneminen määräaikaisen kokeilun kautta vaikuttaa lähivuosien isojen muutosten puolesta järkevältä vaihtoehdolta. Siksi sosiaali- ja terveysministeriö pitää parhaimpana edetä mallin 3 kautta, eli ARAn koordinoiman sopimusmallin mukaisesti.

STM vastustaa raportissa esitetyistä vaihtoehdoista vain mallia 1, jossa järjestämisvastuu säädettäisiin hyvinvointialueille. STM:n näkökulmasta vaihtoehto olisi aiemman asunnottomuustyön linjausten vastainen ja kaventaisi perusteettomasti nykyisten toimijoiden toimintamahdollisuuksia.

Mikäli päätettäisiin jättää asumisneuvonta nykyisen mukaiseksi, sääntelemättömäksi palveluksi, sosiaali- ja terveysministeriö pitää välttämättömänä selkiyttää nykyisten mallien tiedonvaihtoon liittyviä kysymyksiä.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Erityisasiantuntija

Ritva Liukonen